

‘Als de natuur er een tiddje mee bezig is geweest, vind ik het meteen mooier’

Kunstenaar Arnold Weel (68) fotografeert graven. En dan speciaal die waarop bepaalde voorwerpen zijn gezet, zoals poezen, uilen, kabouters, engelen, beren, naakten. Zijn fotoseries zijn te zien in de tentoonstelling *Grafseries* in Museum Tot Zover. ‘Ik ga weleens terug als ik de foto niet goed genoeg vind. Ik ben daar tamelijk dwangmatig in.’

TEKST MAARTEN MOLL





Het begon met verdrongen teddyberen. Arnold Weel liep lang geleden rond op begraafplaats Sint Barbara in de Spaarn-dammerbuurt en zag bij een graf een enorme mandfles met pluchen beertjes erin. “Zo’n sierding, er was neerslag in die fles terechtgekomen, dus die beren zweefden in het water. Nee, ik heb er toen geen foto van gemaakt. Ik had geen camera bij me en het heeft ook lang geduurd voordat ik met een camera op zak een begraafplaats bezocht.”

De vraag waarom een mens zomaar rondloopt op een begraafplaats beantwoordde Weel – grafisch ontwerper, illustrator, fotograaf, variétéartiest (The Great Orinaldo) en figuurzager – dit jaar zelf in het vakblad *De Begraafplaats*. ‘Ik kom uit een katholiek nest, dus er zal een nostalgisch aspect zitten aan mijn begraafplaatsbezoeken. Gewijde grond is vertrouwd terrein. Ik voel me thuis bij de eeuwigheid, het lijden en het laatste oordeel.’

Al voelt het nooit helemaal vrij er rond te lopen. “Als ik iemand bij een graf zie zitten rouwen, loop ik er in een boog omheen. Jee, waar ben ik mee bezig? En dan maak ik even geen foto van het hondje op het graf ertegenover.”

Het duurde nog een tijd voordat het rondhangen op de Amsterdamse begraafplaatsen zich liet vangen in series van de tientallen hondjes, poezen, hoofden, uilen, beren, gieters, naakten en kabouters die hij op en bij graven zag staan. Voorwerpen die troost bieden, aan de gestorvenen doen denken, iets over ze zeggen. Hij vond het aangrijpend en in 2019 begon hij met die grafseries. Grafduiner, wordt hij door een vriend genoemd.

Wegkwijnend speelgoed

“Die mandfles met teddyberen was eigenlijk de trigger, die is altijd in mijn hoofd blijven rondspoken omdat ik dat zo’n vreemd verschijnsel vond,” zegt Weel, gezeten aan een tafeltje in de Tuinzaal van Museum Tot Zover. Hier zijn vanaf 9 maart dertien van zijn grafseries te zien. Weel, die ook regelmatig fotoseries schiet, leverde eerder grafseries voor *De Begraafplaats*. Voor deze expositie vulde hij die aan tot 35 foto’s per serie.

De series kenmerken zich door een uniforme manier van fotograferen. 35 hondjes op dezelfde manier vastgelegd, wat ook meteen de aantrekkingskracht is. De verschillen vallen erdoor op. “Ik probeer het zo droog mogelijk te fotograferen, op één formaat. Ik ga ook weleens terug als ik de foto niet goed genoeg vind. Ik ben daar tamelijk dwangmatig in. Een tweede kans voor dat ene hondje – dat ze niet weglopen maakt het wel makkelijk,” zegt hij lachend.

Nog even over die teddyberen waarmee het allemaal begon. Wat opvalt, is dat juist

‘Ik voel me thuis bij de eeuwigheid, het lijden en het laatste oordeel’



‘Dit is toch helemaal *Het gouden ei*, levend begraven. Je hebt de neiging om die beesten te bevrijden.’



de knuffels in zijn series ontbreken. “Ik heb daar al iets mee gedaan. Voor ik deze fotoseries deed, betrof mijn fascinatie op begraafplaatsen vooral wegwijnend speelgoed, wat ik een fijner woord vind dan knuffels. Vorig jaar heb ik een lezing gehouden met lichtbeelden getiteld *Van het speelgoed en de dood*. Onderwerp was de staat van ontbinding waarin veel achtergelaten speelgoed op kindergraven of gewone graven verkeert. En wat dat met mij doet. Als ik in die tijd bij Intertoys kwam dacht ik: dit gaat allemaal dood! Dat ben ik overigens nu wel kwijt hoor.”

Weel maakte voor die lezing een foto-boekje waarin hij de tragiek van vergaand speelgoed vastlegde. “Ja, met veel rottende bladeren en nattigheid. Voor het drama is dat goed. Bossen uitgebloeide bloemen worden door de parkwachter weggehaald, maar als er speelgoed verrot, of er een vlinder staat weg te roesten, blijven ze ervan af.”

Favoriete kabouter

Hij is even stil en stelt dan voor om een stukje over de begraafplaats te lopen om nog het een en ander te laten zien. Hij wijst en passant hondjes en uilen aan. “Heb je al die bijbels van steen gezien? Vaak staat er een naam bij een spreuk. Dat verhindert een nieuwe serie, want ik laat nooit namen zien.”

Ook Ajax is niet in een uniforme serie te vangen, hoewel er veel naar wordt verwezen. “Rood-wit grind, het borstbeeld van Ajax, stenen beeldjes van een voetballer. Maar het is te divers, er is geen eenheid van te maken. Ik ben daarin heel strikt. Het moet één ding zijn.”

Hij wijst op een favoriete kabouter, met mos overgroeid. “Als de natuur er een tijdje mee bezig is geweest, vind ik het meteen een mooier beeldje. Dat hoort ook een beetje bij een begraafplaats.”

Even later stuit hij op een graf waarop beelden van varkens staan. En een pluche varken in een afgesloten weckfles. “De persoon die dit gedaan heeft, was zich ervan bewust dat zo’n speelgoedbeest vergaat als het gewoon op een graf ligt. Maar dit is toch helemaal *Het gouden ei* van Tim Krabbé? Levend begraven, dat beest. Je hebt toch de neiging om dat varken te bevrijden?”

‘De invloed van Jezus is aan het verdwijnen, dus ben ik hem toch maar gaan vastleggen’



Er wordt op Amsterdamse begraafplaatsen veel naar Ajax verwezen.

Denkt hij weleens aan de persoon die in het graf ligt als hij een foto neemt? In zijn serie *Grafharten* nam Weel een hart op met de tekst 'Jouw moordenaar brak mama's hart'. "Nee, ik hoefde niet te weten op wiens graf dat ligt. Die begraafplaats, Vredenhof, is een soort toeristische trekpleister vanwege de criminelen die er liggen, zoals Cor van Hout, Martin Kok en Thomas van der Bijl. Daar wilde ik blijkbaar niet aan meedoen."

"Soms sta je ook weleens stil bij graven waar niets bijzonders op staat, maar dan grijpt het je toch aan. Bij sommige graven groet ik soms ook, omdat ik er zo vaak langs loop."

Massagraf

Het vele grafduinen confronteert Weel ook met zijn eigen sterfelijkheid. "Het is natuurlijk niet zomaar een hobby, mijn vriendin vindt het ook helemaal niet leuk dat ik graag op begraafplaatsen rondloop. *I'll do my crying in the rain...* ja, dat besef is er zeker."

Weel betreedt het kinderveld. Hij ziet weggestopte plastic zakken met vergane knuffels tussen de struiken, waaronder een Winnie de Poeh die zijn beste tijd heeft gehad. "Blijkbaar wordt er toch een beetje opgeruimd," zegt hij. "Ik heb hier ook op hoekpunten houten kratten zien staan waar alles in gedumpt werd. Een krat vol Goofy's en andere bekendheden als Mickey Mouse, Nijntje, Teletubbies... Dat kun je niet anders zien dan als een massagraf."

Hij probeert er niet iets van te vinden. Maar die in staat van ontbinding verkerende speelgoedbeesten op kindergraven emotioneren hem wel. "Willen de ouders ze zien vergaan? Nou ja, mensen doen het voor zichzelf hè, die gaan er ook niet van uit dat anderen daar stil bij staan. Ik mag daar ook niet over oordelen, want je kunt je helemaal niet verplaatsen in mensen die zoiets is overkomen."

Hij stopt bij het graf van een jong gestorvene. "Kijk, daar hangt het petje. Ik volg dat al zes jaar. Het hangt aan een lampionstok en is compleet aan het vergaan. Toch gaat het langzamer dan je denkt, ik dacht dat nu alleen de klep er nog zou hangen, maar het valt mee. Ja, zulke dingen vallen me op; ik heb ook een soort pastorale functie, dat je over de doden loopt te waken. Ik voel dat wel een beetje zo."

Een favoriet uit zijn series weet hij zo snel niet te noemen. "Ik probeer nooit zo te kijken. Als er een uitspringt, probeer ik dat op te lossen in de lay-out zodat het niet opvalt, dat de serie toch één beeld is. Nou ja, ik heb toch wel een favoriet. Een beeld van een mannetje in z'n nakie op een bankje, op Zorgvlied. Een beetje een uitgezakte man, heel gewoon, zoals hij was. Dat biedt troost, iemand die op deze manier in de eeuwigheid is gevangen, naast zijn graf."

"Wat er op mijn graf moet? Ik ben ook performance-artist The Great Orinaldo. Ik heb dan een gouden fez op. Die fez in brons op een staafje, met twee wenende maagden in marmer ernaast. Zo zie ik mijn graf wel voor me."

Iets voor een toekomstige serie, grafhoofddekseis?

Grafseries – fotografische typologie door Arnold Weel, vanaf 9 maart in de Tuinzaal van Museum Tot Zover.



Het bij het graf van een jong gestorvene hangende petje in 2017 (links) en 2022. 'Het is compleet aan het vergaan.' Onder: Weels favoriete grafbeeld: 'Het biedt troost.'

